

STORE NORSKE LEKSIKON. Er det virkelig leksikonets oppgave å formidle begivenheter så fort det overhodet lar seg gjøre?

Leksikon på direkten?

Kronikk

HELGE JORDHEIM
faglig leder, KULTRANS,
Universitetet i Oslo

På parti med fremtiden. Antagelig trodde kulturminister Anniken Huitfeldt (Ap) at hun var på parti med fremtiden da hun fraskrev seg ethvert statlig ansvar for videreføringen av *Store norske leksikon* (SNL). Mon det. Muligens vil Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DnB NOR om noen år fremstår som adskillig mer fremadskuede enn kulturministeren – både kunnskapsteoretisk, teknologisk og politisk. Mens Wikipedia, Huitfeldts favoritt, vil fortsette å være et overflødigshorn av kunnskap, stort og smått, sant og halvsant, vil man med basis i SNL ha muligheten til å skape en ny kunnskapsorden for en digitalisert og globalisert virkelighet.

SNL kan ikke videreføres, det må gjenoppfinnes. På nett, selvfølgelig. Papir og lærinbinding som medium for encyklopedisk kunnskap er en saga blott. I og med digitaliseringen er de materielle begrensningene, antall bind, antall sider, langt på vei opphevet.

Allerede avleggs. Men kanskje var det heller aldri omfanget som var det største problemet, men snarere tiden. Iallfall siden 1600- og 1700-tallet har alle encyklopedier lidd under erkjennelsen av at så snart det er fullført, er det allerede avleggs. Encyklopediens svar på denne Sisufos-utfordringen har kommet i form av forskjellige strategier for revisjon og oppdatering: nye utgaver, supplementsbind eller fortløpende utgivelse av mindre hefter som siden kunne bindes sammen til store verk. Men alt dette tar jo tid: Før det nye er skrevet ned, trykket, publisert og distribuert, er det jo allerede – gammelt.

Også her synes digitaliseringen å revolusjonere leksikongenren. Hele problemet med oppdatering, forsinkelse, i det hele tatt usamtidighet mellom en begivenhet i verden og dens encyklopediske representasjon kan, om ikke fjernes helt, reduseres til et minimum. «Jeg har sagt siden 1984 at vi burde ha et maskinlesbart leksikon,» uttalte Jon Bing i september 2008 da han fikk høre at SNLs nettutgave fra nå av skulle være gratis tilgjengelig og papirutgaven opphøre: «Det går altfor lang tid fra en endring skjer i virkeligheten til at den kan reflekteres i en papirutgave.» Men hva er egentlig «altfor lang tid»? Timer, dager, uker, måneder, år?

Kunnskap. Eller for å stille spørsmålet på en annen måte: Hvor lenger varer kunnskap? Hvor lenge kan vi forvente at kunnskap – i den grad det er noe annet enn informasjon eller nyheter – skal kunne bestå før den må revideres? Hva forteller det oss om synet på kunnskap, hos Bing og andre, at spørsmålet om kunnskapens varighet uten videre blir erstattet med et spørsmål om oppdateringens hastighet? Tilsynelatende er det denne drømmen

«Det er fint med nyheter, oppdatert informasjon, direktesendinger etc., men skal all kunnskap underkastes denne temporale logikken?»

Iallfall siden 1600- og 1700-tallet har alle encyklopedier lidd under erkjennelsen av at så snart det er fullført, er det allerede avleggs. FOTO: TONE GEORGEN

Store norske leksikon

Ble tidligere utgitt av Kunnskapsforlaget, som er eid av forlagene Aschehoug og Gyldendal.

Konkurranse fra Wikipedia og Internett gjorde papirutgaven av leksikonet avleggs og ulønnsom. Kunnskapsforlaget søkte om støtte til å videreutvikle en nettutgave av leksikonet, men Kulturdepartementet ved statsråd Anniken Huitfeldt sa nei.

1. juli 2010 overdro Kunnskapsforlaget alle rettighetene til stiftelsen Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DnB NOR som vil videreutvikle nettutgaven av leksikonet.

Aftenposten fakta

om kontinuerlig og fortløpende oppdatering som ligger til grunn for kulturministerens argumenter. Noe slikt, forutsetter hun, er det jo bare Wikipedia som kan få til. Men hva slags kunnskapsbegrep er det som dermed får feste hos høytstående norske politikere? «Internett har for eksempel revolusjonert vår mulighet til å innhente og dele informasjon,» skriver Huitfeldt i Morgenbladet 26. mars i år: «Våre krav til oppdatert informasjon har økt i takt med den digitale utviklingen. Denne utviklingen har skapt store utfordringer for SNL.» Enda tydeligere er hun i Dagbladet 22. mars: «I dag forlanger vi at det vi vil vite mer om, er oppdatert med aller siste nytt. Informasjon som ikke er oppdatert har begrenset verdi.» I stedet for å tenke over at encyklopedisk kunnskap kanskje kan være noe annet enn simpelthen «informasjon», på linje med den du får på Trafikanten eller Opplysningen, skjærer Huitfeldt alt over én kam.

Slå den! Men det definitive argumentet, snarere eksempelet, som setter Wikipedia på tronen og dømmer SNL til et liv i skygene, kommer ikke fra kulturministeren selv; det kommer fra høyskolelektor Sigmund Hov Moen ved Norges Informasjonsteknologiske Høgskole i Adresseavisen 30. mars: «Til slutt et lite eksempel som viser Wikipedia på sitt beste: 24.

mars kl. 12.30 la NRK ut på sitt nettsted den blodferske meldingen om at John Torrence Tate Jr., som den åttende i rekken, var tildelt Abelprisen for sin briljante innsats innen matematikken. Kl. 13.05, 35 minutter senere kunne jeg lese på Wikipedia under stikkordet «John Torrence Tate»: «He was awarded a Wolf Prize in Mathematics in 2002/3, and the Abel Prize in 2010». Slå den!»

Direktesending. Jeg er enig i at denne er vanskelig å slå. I en slik sammenligning kommer SNL, som Moen ikke nøler med å påpeke, håpløst til kort, rettere sagt, på etterskudd. Men vent litt, er det virkelig dette som er leksikonets oppgave: Å formidle begivenheter så fort det overhodet lar seg gjøre? Så vidt jeg vet, har vi en rekke andre medier som kan gjøre den jobben like bra, ja, kanskje bedre. Vi kaller dem gjerne nyhetsmedier, og de omfatter aviser, radio og en rekke digitale avleggere. Tidsmålestokken deres er breaking news, det optimaliserte mediet er direktesendingen. Leksikon live – er det egentlig det vi ønsker oss? Det er fint med nyheter, oppdatert informasjon, direktesendinger etc., men skal all kunnskap underkastes denne temporale logikken? Kunne man ikke tvert imot tenke seg at det skulle være leksikonets oppgave å presentere kunnskap med en annen tidshorisont, med en annen mulig varighet, med mulighet til å ha gyldighet, til å være virkningsfull utover de neste 35 minuttene?

Kunnskapsorden. Både Moen og kulturministeren synes å ha glemt noe helt avgjørende: Den stadige oppdateringen, videreutviklingen og revisjonen av kunnskap, er det jo ikke leksikonet som sådan som står for, men leserne – idet de anvender kunnskapen leksikonet tilbyr, på sin egen situasjon. Når SNL nå skal få sin nye form, finansiert fra Fritt Ord og Sparebankstiftelsen, er det dette som er den egentlige utfordringen: Ikke å konkurrere med Wikipedia, eller Aftenposten, for den del, om hurtigst mulig oppdatering, slik kulturministeren later til å tro, men å bygge en struktur, en kunnskapsorden, med alle tilgjengelige teknologiske og vitenskapelige hjelpemidler, av referanser og kryssreferanser, linker, kilder og hypertext, som brukerne kan bevege seg inn i og selv skape den kunnskapen de trenger i sine egne liv.

Dette er en kortversjon av en artikkel i Prosa 05/10 som utgis denne uken. Fullversjon tilgjengelig på prosa.no

Homokjenningsmelodien?

I mitt debattinnlegg om Lady Gaga 15. oktober siterte jeg Elton John som anser Gagas neste låt som en «gay anthem». Avisen oversatte sitatet til uheldige «homokjenningsmelodien» hva «gay anthem» angår. Jeg vil utdype hvor skurrende dette høres. «Her kommer barnetimen tralala», er en kjenningsmelodi. Gloria Gaynors «I Will Survive» er ingen «homokjenningsmelodi» å la «her kommer homsene tralala».

Når russeren i Chess synger «Anthem» rett før pause, er låten og dramaturgien slik at publikum settes i en modus av stor kjærlighet og smerte. På svensk heter låten «I mitt hjertas land» – altså ingen kjenningsmelodi. Dagens nittiåringer vil gå langt dypere om hva «Ja, vi elsker» betydde på 1940-tallet enn at det var kjenningsmelodien for Norge.

Homofile har en tung historie med straffeforfølgelse og usynliggjøring. For å bygge identitet og styrke til å stå frem som den man er i det heteronormative samfunn, har eksempelvis «I Will Survive», «I Am What I Am» og «Over The Rainbow» hjulpet – spesielt når de er sunget av artister med tøffe liv blottlagt i offentligheten. Allikevel sto de der med et stort «I Will Survive». Så Aftenposten – dette er noe av kjernen i en «gay anthem».

GUNNAR MOE
Oslo

Det offentlige har hovedansvaret

Berit Solli retter i Aftenposten 17. oktober kritikk mot skjevfordelingen av kreftforskningsmidlene. Hun mener at kreftformer med høy overlevelse får mest forskningsmidler. Her har hun et poeng – det går nok noe mer penger til enkelte kreftformer enn til andre. Men hun retter likevel pekefingeren feil sted. Takket være bidrag fra givere i over 70 år har Kreftforeningen hatt mulighet til å støtte kreftforskningen generelt med godt over 130 millioner i året, slik er vi et viktig supplement til kreftforskningen. Men det er det offentliges ansvar å sørge for den overordnede forskningspolitikken og ta hovedansvaret for kreftforskningen.

Vi i Kreftforeningen synes det er flott at kvinner og menn som selv har vært berørt av kreft ønsker å gjøre en innsats for personer i samme situasjon. Dette er Rosa sløyfe et godt eksempel på. Vi ser likevel poenget med at kreftformer som har høy overlevelse får mer forskningsmidler. Derfor har vi bestemt at vår årlige innsamlingsaksjon Krafttak mot kreft neste år skal vies kreftformer som få overlever.

ANNE LISE RYEL
generalsekretær,
Kreftforeningen

Debatt nett

Store norske leksikon må gjenoppfinnes på nett, skriver Helge Jordheim. Hva mener du er leksikonets fremtid?

Diskuter på ap.no!

Debatt økonomi

Kravene til kjønnsbalanse i allmennaksjeselskapenes styrer har ikke ført til en flukt fra organisasjonsformen ASA til AS, skriver Vibeke Heidenreich og Fredrik Engelstad.

Økonomi side 12

Si ;D

Debatt Si ;D

Det virker som at det er altfor lett å få tak i alkohol for mindreårige. Er det gøy å gå rundt å sjangle, og nesten ikke greie å stå på dine egne ben? spør Ash (13).

Kultur side 28